

TEZAU LITURGIC

11 MAI

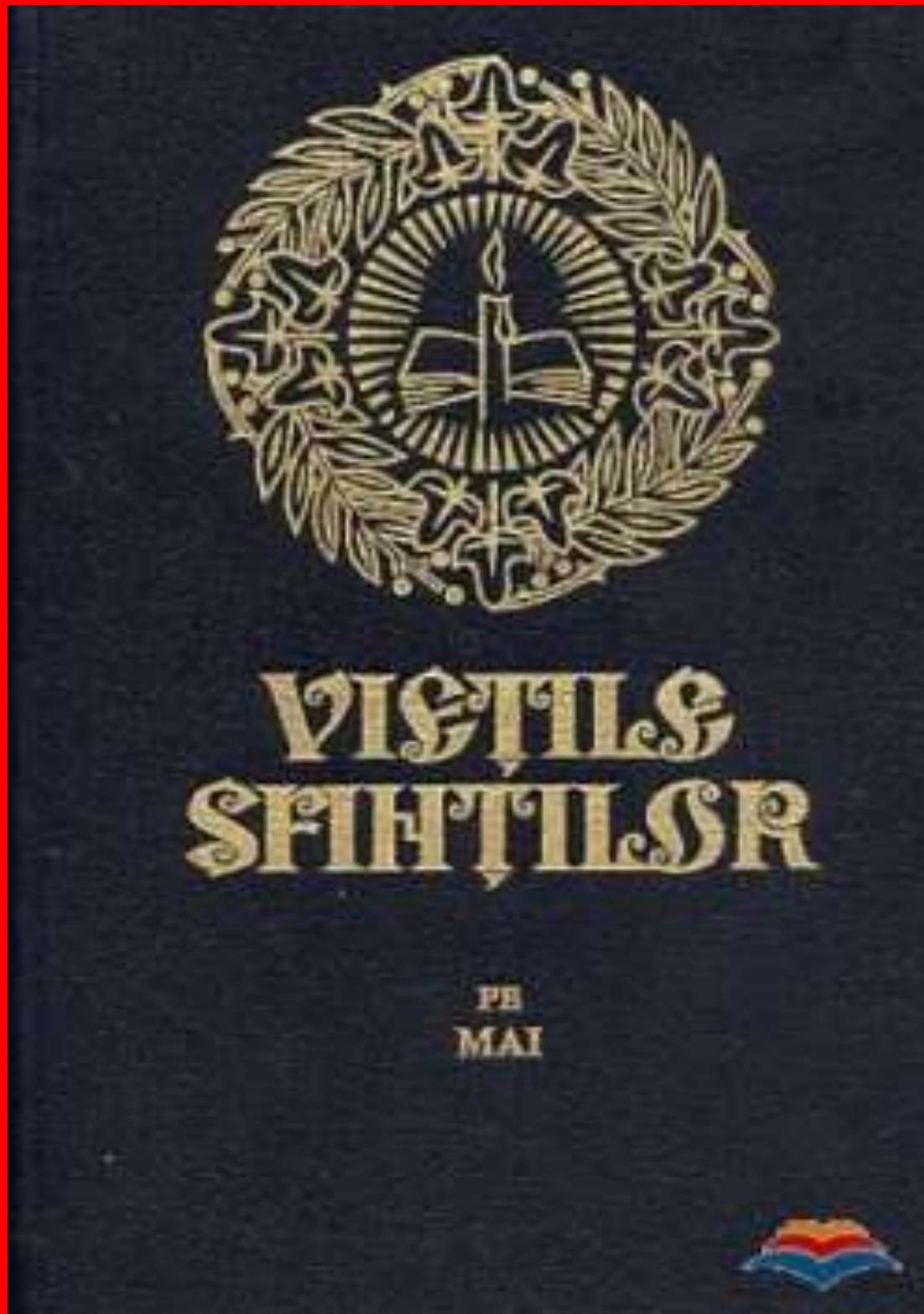
**VIATA
SF.CUVIOS
CHIRIL FILOSOFUL**

*

**SF.IERARH
METODIE,
EPISCOPUL MORAVIEI,
APOSTOLII SLAVILOR**

ROMAN, 1996

VIATA SF.CUVIOS CHIRIL FILOSOFUL SF.IERARH METODIE, EPISCOPUL MORAVIEI, APOSTOLII SLAVILOR

Pe vremea împăraților grecești, luptători contra icoanelor, Leon Armeanul și Mihail Travlul, care s-a numit și Valvos, și apoi pe vremea lui Teofil, fiul lui Mihail, a fost în cetatea Tesalonicului un bărbat de bun neam și bogat, cu numele Leon, cu dregătoria ostaș și cu boieria sutaș, avînd o soție cu numele Maria. Acela a născut pe acești doi luminători ai lumii și luminători ai țărilor slavonești, pe Metodie și Constantin, care, mai pe urmă, s-a numit în sfînta schimă Chiril. Deci, Metodie slujea în cetele ostășești mai întîi ca cel mai în vîrstă și, fiind cunoscut împăratului, l-a pus voievod și l-a trimis în părțile ce se mărgineau cu slavonii.

Aceasta s-a făcut după rînduiala lui Dumnezeu, ca să învețe limba slavonească, ca cel ce avea să fie mai în urmă, învățător duhovnicesc și păstor în vremea sa. El, petrecînd în rînduiala de voievod ca la zece ani, văzînd pe de o parte deșertăciunea gîlcevilor vieții, iar pe de alta, supărîndu-se de

prigonirea pe care o ridicase împăratul Teofil, luptătorul de icoane, asupra celor dreptcredincioși, a lăsat slujba de voievod și toate cele frumoase ale acestei lumi și, ducându-se în muntele Olimpului, s-a tuns în rînduiala monahicească și sluja Împăratului ceresc cu chipul îngeresc, luptîndu-se cu vrăjmașii cei nevăzuți ai duhurilor răutății.

Fericitul Constantin, care s-a născut după Metodie, arăta din scutece ceva minunat în sine, deoarece mama sa, după naștere, l-a dat la doică, ca aceea să-l nutrească cu sînul ei, dar el nu voia de loc să sugă lapte străin, decît numai al mamei sale; deci, părinții lui se minunau de aceasta. Cînd pruncul a fost de șapte ani și a început a învăța carte, a avut un vis minunat, pe care l-a spus tatălui și mamei sale, zicînd: "Un voievod a adunat toate fecioarele din cetatea noastră și a zis către mine: Alegeți soție dintr-acestea, pe care vei voi, ca să-ți fie ajutătoare în toate zilele vieții tale. Iar eu, căutînd, mi-am ales pe una mai frumos împodobită decît toate, cu fața luminoasă și înfrumusețată, al cărei nume era Sofia".

Părinții lui, socotind vedenia aceea și înțelegînd că fecioara Sofia este înțelepciunea lui Dumnezeu, care era să se dea pruncului, s-au bucurat cu duhul și-l învățau totdeauna cu stăruință nu numai la citirea cărților, ci și la obiceiul cel bun,

plăcut lui Dumnezeu, povătuindu-l la înțelepciunea cea duhovnicească și spunându-i cuvintele lui Solomon: "Fiule, cinstește pe Domnul și te vei întări; păzește poruncile Lui și vei trăi. Cuvintele lui Dumnezeu scrie-le pe tăblițele inimii tale și numește înțelepciunea sora ta; iar înțelegerea să ți-o faci cunoscută, căci aceasta este mai frumoasă decât soarele și decât întocmirea luminii stelelor".

Pruncul, învățând carte, sporea cu ținerea de minte și cu înțelegerea, mai mult decât toți vîrstnicii săi, și avea dragoste mare către Sfîntul Grigorie Cuvîntătorul de Dumnezeu, ale cărui cărți le citea totdeauna. Multe dintr-acele cuvinte și tîlcuiri le învăța pe de rost. El, închipuind o cruce pe un perete, a scris aceste cuvinte de laudă sub acea cruce: "O, arhiereule al lui Hristos, Grigorie Cuvîntătorul de Dumnezeu, tu ai fost om cu trupul, iar cu viața te-ai arătat ca un înger; cu gura ta ai preamărit cu laude pe Dumnezeu, ca Serafimii; iar cu învățăturile tale cele dreptcredincioase ai luminat toată lumea. Deci, te rog, primește-mă și pe mine, care cad la Tine cu credință și cu dragoste; fii mie părinte, învățător și luminător".

Într-acea vreme, murind împăratul Teofil, a urmat la împărăție după el, Mihail, fiul său, cu maica sa cea binecredincioasă, împărăteasa Teodora. Lui

Mihail, fiind încă prunc, i-a pus pe lîngă el trei boieri mari: Manoil, păzitorul palatului, Teoctist, patriciul și Dromi, logofătul. Acest logofăt cunoștea pe părinții lui Metodie și al lui Constantin, care, auzind de istețimea minții copilului Constantin, a trimis după el ca să învețe împreună cu tînărul împărat Mihail, care învăța carte, ca, privind împăratul la istețimea minții lui Constantin, să se sîrguiască singur a învăța degrabă. Constantin s-a bucurat de aceasta foarte, și pe cale se ruga lui Dumnezeu cu rugăciunea lui Solomon, zicînd: "Dumnezeul părinților și Domn al milei, Care ai făcut pe om, dă-mi înțelepciunea care șade pe scaunele Tale și nu mă lepăda pe mine de slugile Tale, căci eu sînt sluga Ta și fiul slujnicei Tale; fă-mi să cunosc ce este plăcut Ție și să slujesc Ție, Dumnezeul meu, în toate zilele vieții mele".

Și, ducîndu-l în Constantinopol și fiind dat dascălilor împără-tești, degrabă a învățat înțelepciunea cea din afară: gramatica, facerea de stihuri a lui Homer, retorica, filosofia, aritmetica, astronomia, muzica și toate meșteșugurile elinești, încît era de mirare dascălilor săi pentru atîta istețime a minții sale. Și s-a numit mai pe urmă filosof, deoarece sporise în înțelepciune mai mult decît alții. El nu era înțelept numai în limba elinească, ci și în alte limbi, pentru că învățase bine scriptura elinească și vorbirea siriană și se

deprinsese și cu alte limbi străine. Pentru acestea îl iubea foarte logofătul, întâi pentru înțelepciune; iar al doilea pentru întreaga înțelepciune, cum și pentru obiceiurile cele îmbunătățite, de care era plin pruncul, cel ce venise acum în vîrstă desăvîrșită; pentru că darul lui Dumnezeu locuia în limba lui cea curată, povățuindu-l la tot lucrul bun.

Stăpînul său, logofătul, văzînd acest lucru într-însul, îl cinstea foarte mult și pentru aceasta, Constantin era cel întâi păzitor de casă în curtea logofătului, avînd stăpînire peste toți și umbla cu îndrăzneală și fără opreală în împărăteștile palate oricînd ar fi voit. Această stăpînire i se dăduse, fiindcă era iubit și de împărat.

La acel logofăt era o fecioară frumoasă, fiică duhovnicească primită din scaldătoarea Sfîntului Botez. Acea fecioară era de neam mare, pe care părinții săi i-o dăduseră întru a sa purtare de grijă. Deci, logofătul voia s-o însoțească cu Constantin, și pentru aceasta se ostenea în tot chipul, îndemnînd la căsătorie pe Constantin cu multe cuvinte și făgăduindu-i împreună cu bogăția de la împăratul și cinstea de mare boierie.

Dar, fericitul Constantin, fugind de lume și de toate cele din lume, s-a dus în taină la gura

Boazului, și acolo, întrînd într-o mănăstire, a luat pentru sineși chipul monahicesc. Deci, a fost pentru dînsul mare cercetare, nu numai de la logofăt, dar și de la împărat. Abia după șase luni l-au aflat pe el, ca pe o vistierie ascunsă, în sînul monahicesc. Deci, luîndu-l cu sila din mănăstire, l-au dus în Constantinopol, ca să nu fie făclia sub obroc, ci în sfeșnic, silindu-l astfel să ia treapta preoțească în zilele preasfințitului patriarh Metodie, cînd încetase eresul luptei împotriva icoane. Apoi a pus pe Constantin ca bibliotecar în biserica cea soborni-cească a Sfintei Sofii și dascăl de filosofie. Iar după puțină vreme, agarenii ce stăpîneau Siria, pe vremea împăratului Teofil, au biruit puterea oștirii grecești, cu voința lui Dumnezeu, stricînd preafrumoasa cetate Amoreea, precum se pomeneste de aceasta în ziua a șasea a lunii lui martie, întru pătımirea sfinților 142 mucenici din Amoreea, despre care s-a mai scris. Turcii, mîndrindu-se de puterea lor, batjocorind pe creștini, au trimis la Constantinopol ocară asupra Preasfintei Treimi, zicînd: "Cum voi, creștinii, ziceți că este Unul Dumnezeu, dar Îl despărțiți pe Acela în trei și mărturisiți pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh. Dacă puteți să ne arătați această închipuire, apoi să trimiteți la noi astfel de oameni care ar putea să vorbească cu noi și să ne dovedească credința voastră".

Împăratul, sfătuindu-se cu preasfințitul patriarh, a trimis la saracini pe Constantin filosoful, dându-i doi asincriți (dregători) înțelepți. Fericitul, ducându-se acolo și râvnind apostolește după Hristos, dorea să pătimească pentru Dînsul. Deci, ajungînd în cetatea stăpînitorului saracinilor, care se numea Samara, aproape de râul Eufratului, în care locuia stăpînitorul Amirmumi, a aflat acolo și creștini, care petreceau între saracini. Și erau zugrăvite pe ușile lor, dinafară, chipuri diavolești din porunca stăpînitorului saracinilor; pentru că aici, îngrețoșîndu-se de creștini ca de niște vrăjmași, a poruncit să-i aibă de ocară și de batjocură. Pentru aceea a poruncit să fie închipuit un diavol pe ușile fiecărui creștin. Deci, au zis saracinii către Constantin, filosoful creștinesc: "Filosofule, oare poți să cunoști ce semn este acesta?" El le-a răspuns: "Văd însemnate chipuri de diavoli și mi se pare că înăuntru viețuiesc creștini; iar diavolii, neputînd să viețuiască înăuntru cu creștinii, fug de dînșii și petrec afară; deci, unde nu sînt aceste chipuri diavolești, acolo este dovedit lucru, că înlăuntru viețuiesc oamenii cei uniți cu dînșii.

Constantin, fiind odată la masă în palatele domnești, înțelepții saracinilor au zis către dînsul: "Vezi, filosofule, acest minunat lucru, că proorocul Mahomed ne-a adus bună învățătură de la

Dumnezeu și a întors pe mulți oameni, încît toți ne ținem tare de legea lui, necălcînd nimic. Iar voi, creștinii, ținînd legea lui Hristos, unul crede așa, altul altfel, și fiecare face precum îi place; pentru că sînt atît de mulți între voi care vă deosebiți cu credința și cu viața, încît fiecare crede și învață într-alt chip și își rînduiește viața într-altfel, precum sînt cei ce se numesc monahi, care poartă haine negre, deși toți se cheamă creștini".

Fericitul Constantin răspunse: "Două lucruri mi-ați spus înainte: despre credința creștinească în Dumnezeu și despre legea lui Hristos care se împlinește prin lucruri, și cum că nu cred și petrec într-un fel cei ce se numesc creștini. Deci, vă răspund mai întîi despre credință. Dumnezeul nostru este ca noianul mării, lărgime și adîncime nemăsurată; pentru că este neajuns de mintea omenească și negrăit prin cuvintele omenești, precum a zis de Dînsul Sfîntul Prooroc Isaia: *Neamul Lui cine-l va spune...* De unde și Sfîntul Apostol Pavel, învățătorul nostru, a strigat: "O, adîncul bogăției, al înțelepciunii și al cunoștinței lui Dumnezeu! Cît sînt de negrăite judecățile Lui și nenumărate căile Lui!"

Dintr-acel noian intră mulți din cei care se sîrguiesc a căuta pe Dumnezeu. Și cei ce sînt puternici la minte și au cîștigat ajutor pe

Dumnezeu, aceia înoată fără primejdie pe marea cea neajunsă a lui Dumnezeu și află bogăția cunoștinței și a mîntuirii. Iar cei ce sînt slabi la minte și s-au lipsit de ajutorul lui Dumnezeu, umblînd după singură părerea lor, aceia, ca în niște corăbii putrede de înotare urcîndu-se, se ispitesc ca să înoate pe acel noian și, neputînd, unii se îneacă, căzînd în eresuri și rătăcirii, iar alții abia răsufală de osteneli, învăluindu-se de nedumerire și de îndoire. De aceea, mulți dintre creștini - precum ziceți - se deosebesc cu credința. Deci, astfel am zis și despre credință. Iar despre fapte, vă adevăresc așa: Legea lui Hristos nu este alta, fără numai aceeași pe care a dat-o Dumnezeu lui Moise în Sinai, adică a nu ucide, a nu fura, a nu desfrîna, a nu pofti și celelalte, pentru că a zis Dumnezeul nostru: *N-am venit să stric legea, ci să o împlinesc.*

Deci, suindu-ne spre desăvîrșire, ne-a dat sfat de viață curată, fără de însurare, păzirea fecioriei și alte lucruri alese spre plăcerea lui Dumnezeu cea mai bună, care sînt conducătoare la viață prin calea cea strîmtă și cu scîrbe. Însă nu ne silește la aceasta; pentru că Dumnezeu a zidit pe om între cer și pămînt, între îngerii și dobitoace; deci, l-a despărțit cu cunoștința și cu mintea de animale, iar cu mînia și cu pofta l-a despărțit de îngerii și i-a dat voie să facă orice voiește; și de care se apropie,

cu aceea se unește. Astfel se împărtășește cu îngerii, slujind lui Dumnezeu, precum îl învață înțelegerea lui cea minunată, sau se face părtaș cu dobitoacele cele fără de minte, slujind fără înfrînare poftelor trupești. De vreme ce Dumnezeu a făcut pe om de sine stăpînitor, de aceea voiește ca noi să ne mîntuim prin voia noastră, iar nu cu silă; deci, zice: *Cel ce voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze Mie.*

Așadar, creștinii care cred în Dumnezeu, călătoresc spre El cu înțelegere; unii prin cale mai lesnicioasă, adică prin legea firii, viețuind cu înțelepciune în cinstită însoțire; iar alții, sîrguindu-se a fi mai fierbinți către El și mai desăvîrșiți robi al Lui, se ating de firea cea mai înaltă a viețuirii, asemenea cu a îngerilor, și petrec cale strîmtă. Pentru aceea unii dintre creștini se deosebesc cu viața. Credința și legea voastră nu are nici un fel de greutate; nu este ca o mare, ci ca un pîrîu mic, pe care fiecare, și mare și mic, poate să-l pășească fără de osteneală mare. În legea și credința voastră nu este un lucru dumnezeiesc, adică insuflat de Dumnezeu, ci numai obiceiuri omenești și socoteală trupească, pe care puteți cu înlesnire să le faceți. Mahomed, dătătorul vostru de lege, nu a pus vreo poruncă grea de purtat, neoprindu-vă de la mînie și poftele cele fără de rînduială, ci mai ales

v-a dat voie la toate. De aceea, toți cu un gând vă țineți de legea lui, ca una ce este dată după poftele voastre.

Dar Mîntuitorul nostru Hristos n-a făcut așa, pentru că, singur fiind preacurat și izvor a toată curăția, voiește ca și robii Lui să viețuiască curat, ferindu-se de toate poftele, și să se apropie cu curățenie de Cel curat, căci *în împărăția Lui nu va intra nici un lucru necurat*. Înțelepții saracinilor au mai zis: "Cum voi, creștinii, Îl despărțiți pe Dumnezeu în trei și ziceți că este unul, adică: Tată, Fiu și Duh; și dacă Dumnezeu poate să aibă Fiu, apoi dați-i Lui femeie, ca să se rodească din El mai mulți dumnezei".

Răspuns-a filosoful creștinesc: "Nu batjocoriți Treimea cea dumnezeiască, pe Care ne-am învățat a o mărturisi de la Sfinții Prooroci cei de demult și de care nici voi nu vă lepădați, fiindcă țineți împreună cu ei tăierea împrejur. Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt, sînt trei ipostasuri, iar ființa este una; după cum soarele cel văzut pe cer, este zidit de Dumnezeu în chipul Sfintei Treimi, deoarece trei lucruri sînt în el: rotunjimea, raza și căldura; tot astfel sînt și în Sfînta Treime: Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh. Rotunjimea soarelui este închipuirea lui Dumnezeu Tatăl, căci precum rotunjimea nu are sfîrșit, nici început, tot așa și Dumnezeu este fără

de început și fără de sfârșit; și, precum din rotunjimea soarelui ies razele și căldura, tot asemenea din Dumnezeu-Tatăl se naște Fiul și iese Sfântul Duh. Raza care iese din soare și luminează toată partea cea de sub cer, este închipuirea lui Dumnezeu-Fiul, Cel născut din Tatăl și arătat în lumina de sub cer. Căldura soarelui, care iese din aceeași rotunjime împreună cu raza, este întru asemănarea lui Dumnezeu-Duhul Sfânt, Care din Același Tată împreună cu Fiul, are ieșirea mai înainte de veci; deși se trimite vremelnic la oameni, precum s-a trimis Sfinților Apostoli în chipul limbilor de foc. Deci, soarele, care se alcătuiește din trei lucruri: din rotunjime, din rază și din căldură, nu se desparte în trei sori, deși fiecare lucru își are deosebirea sa, pentru că alta este rotunjimea soarelui, alta este raza lui și alta căldura, însă nu se zic trei sori, ci un soare. Tot așa și Sfânta Treime, deși are trei fețe: a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh, dumnezeirea nu se desparte în trei dumnezei, ci unul este Dumnezeu.

Căci și strămoșul Avraam - a cărui tăiere împrejur o păziți - când i s-a arătat Dumnezeu la stejarul Mamvri, de vă aduceți aminte de Scriptura care povestește aceasta, I s-a arătat în trei fețe. Și, privind Avraam cu ochii, a văzut trei bărbați stînd lîngă el, și s-a închinat pînă la pămînt și a zis: *Doamne, de am aflat dar înaintea Ta, să nu*

treci pe robul Tău. Iată, socotiți, el vedea trei bărbați și vorbea Unuia singur, zicînd: Doamne, de am aflat dar înaintea feței Tale..., pentru că a cunoscut acel sfînt strămoș, că Dumnezeu este în trei fețe.

Deci, înțelepții saracinilor tăceau neștiind ce să răspundă împotriva acestora. Apoi au zis: "Cum ziceți voi, creștinii, că Dumnezeu S-a născut din femeie? Oare poate Dumnezeu să Se nască din pîntece femeiesc?" Răspuns-a filosoful: "Nu din o femeie proastă, ci dintr-o fecioară nemăritată și preacurată S-a născut Dumnezeu-Fiul, prin lucrarea Sfîntului Duh, Care, în preacuratul și preasfîntul pîntece fecioresc, a țesut trupul lui Hristos-Dumnezeu și mai presus de fire a înființat întruparea și nașterea Cuvîntului Tatălui. Căci, Fecioara, care L-a zămislit pe El din Duhul Sfînt, precum mai înainte de naștere a fost fecioară, tot astfel și în naștere și după naștere a rămas fecioară curată. Deci, așa a voit Dumnezeu și la voia Lui se supune toată firea cea zidită; pentru că unde voiește Dumnezeu, acolo se biruiește rînduiala firii. Iar cum că S-a născut Hristos din Curata Fecioară, prin Duhul Sfînt, mărturisește și proorocul Mahomed, scriind astfel: "S-a trimis Duhul Sfînt la Fecioara cea curată ca, împreună sălășluindu-se cu El, să nască Fiu".

Saracinii au zis: "Nu ne împotrivism noi la aceasta, cum că Hristos S-a născut din fecioară curată; dar nu-L socotim pe El că este Dumnezeu". Răspuns-a fericitul: "Dacă Hristos ar fi fost un om de rînd, iar nu Dumnezeu, apoi ce trebuință era ca Duhul Sfînt să lucreze zămislirea unui om simplu în pîntecele curat al Fecioarei? Pentru că omul cel prost se naște din femeie măritată, iar nu din Fecioară neispită de nuntă; deci, se zămislește după fire din bărbat, iar nu din venirea și lucrarea cea deosebită a Sfîntului Duh".

Saracinii au zis: "Dacă Hristos este Dumnezeul vostru, apoi pentru ce nu faceți precum vă poruncește Acela? Căci vă poruncește să vă rugați pentru vrăjmași, să faceți bine celor ce vă urăsc și vă prigonesc pe voi, să întoarceți fața celor ce vă bat... Dar voi nu faceți așa, ci faceți cele potrivnice, pentru că asupra celor ce vă fac vouă unele ca acestea, vă ascuțiți armele și îi ucideți în război".

Fericitul Constantin a zis: "Dacă în vreo lege vor fi scrise două porunci și se vor da oamenilor să le împlinească, care va fi omul cel mai adevărat păzitor de lege? Cel ce a săvîrșit numai o poruncă? Sau cel ce le îndeplinește pe amîndouă?" Răspuns-au saracinii: "Este mai bun acela care îndeplinește amîndouă poruncile". Zis-a filosoful: "Hristos-Dumnezeul nostru, Cel ce ne-a poruncit să ne

rugăm și să facem bine celor ce ne fac strîmbătate, Acela a zis și aceasta: "Nimeni nu poate să arate în viață o mai mare dragoste, decît acela ce-și pune sufletul pentru prieteni. Deci, noi răbdăm toate primejdiile cele ce ni se fac nouă; iar în cele de obște ne apărăm unul pe altul, punîndu-ne sufletele noastre, ca nu cumva voi, supunînd pe frații noștri, să-i robiți împreună cu trupu-rile și sufletele lor, silindu-i la fapte rele și potrivnice lui Dumnezeu".

Saracinii iarăși au zis: "Hristos al vostru a dat dajdie pentru Sine și pentru alții; iar voi, pentru ce nu faceți acest lucru și nu voiți să dați dajdie? Dacă vă apărați unul pe altul, apoi să dați dajdie pentru frații voștri limbii noastre ismailitenești cea atît de mare și tare". Grăit-a filosoful: "Dacă cineva umblă în urma învățătorului său și voiește a umbla; iar altcineva, întîmpinîndu-l, îl întoarce, nelăsîndu-l să meargă după învățător, ci îi poruncește să meargă aiurea, oare acela este prietenul sau vrăjmașul lui?" Ei au răspuns: "Este vrăjmaș". Zis-a filosoful: "Hristos, cînd a dat dajdie, care împărăție era într-acea vreme, ismailitenească sau romană?" Iar ei au zis: "Romană". Filosoful: "Deci noi, urmînd învățătorului nostru Iisus Hristos, dăm dajdie împăratului Celui ce șade în Roma cea nouă și stăpînește și pe cea veche, iar

căutînd de la noi dajdie, ne abateți de la urmarea lui Hristos și vă faceți vouă vrăjmași".

Niște întrebări și răspunsuri ca acestea i s-au pus lui Constantin mai multe zile; dar în întrebările cele cu înțelepții saracinilor, a rămas nebiruit filosoful creștin, ajutîndu-i dumnezeiescul dar. Iar saracinii au rămas rușinați de dînsul în toate cuvintele împotrivă și în socoteala lor. După aceea, neputînd să biruiască în cuvinte pe cel nebiruit, i-au dat în taină să bea otravă de moarte. Însă Domnul a zis: *Dacă veți bea ceva de moarte, nu vă va vătăma...* Acela a păzit pe robul Său întreg și nevătămat și l-a întors sănătos, eliberîndu-l cu cinste și cu daruri boierul saracinilor.

După ce s-a întors fericitul Constantin la Constantinopol, a luat laudă de la împărat și de la sfințitul patriarh pentru osteneala sa cea plăcută lui Dumnezeu. Deci, s-a așezat la un loc liniștit și lua aminte de mîntuirea sa, avînd hrană din purtarea de grijă a lui Dumnezeu spre Care nădăjduia. Iar cele ce Dumnezeu îi trimitea prin oamenii cei iubitori de Hristos, din acele mîncări el nu lăsa nimic pe a doua zi, ci, după obișnuita gustare a hranei, le împărțea pe toate săracilor; pentru că nădăjduia spre Dumnezeu, Cel ce Se îngrijește de toți în toate zilele și Care deschide cu bunăvoință mîna Sa și satură pe tot cel viu.

Sosind vremea unui praznic oarecare, slujitorul lui se mîhnea că nu avea nimic la acea cinstită zi. Atunci fericitul Constantin a zis către dînsul: "Cel ce a hrănit mai mulți ani în pustie oarecînd pe israeliteni, oare Acela nu poate să ne hrănească și pe noi în această zi? Ci, ducîndu-te, cheamă fără de îndoială la noi la masă măcar cinci săraci, și să așteptăm mila lui Dumnezeu, că nu ne va lăsa pe noi". Sosind ceasul prînzului, a adus la dînsul un om oarecare zece galbeni și o sarcină cu tot felul de mîncări. Iar el, primind acelea, a dat laudă lui Dumnezeu, purtătorul său de grijă. După aceea s-a dus în Olimp, la Metodie, fratele său cel mare, și a început a viețui în pustnicie împreună cu dînsul în nevoințele monahicești, petrecînd în rugăciuni și îndeletnicindu-se totdeauna cu citirea cărților.

În vremea aceea au venit la împăratul Mihail soli de la cozari, zicînd: "Noi de la început știm pe un Dumnezeu, Care este peste toate și Aceluia ne rugăm, închinîndu-ne la răsărit; însă ținem oarecare obiceiuri de rușine, fiindcă evreii ne îndeamnă să luăm credința lor și mulți din noi au trecut la credința evreiască". Asemenea și saracinii ne pleacă la credința lor, zicînd: "Credința noastră este mai bună decît a tuturor neamurilor". Pentru aceea, de la voi căutăm sfatul cel de folos nouă, cu care ținem vechiul prieteșug cu dragoste și cerem să trimiteți la noi vreun bărbat cărturar, care să

poată a se întreba cu evreii și cu saracinii și, de-i va birui, apoi vom primi credința voastră.

Atunci împăratul Mihail cu preasfințitul patriarh Ignatie, următorul Sfântului Metodie, făcând cercare pentru filosoful Constantin, l-a chemat de la muntele Olimpului și dorea să se ducă la cozari spre propovăduirea lui Hristos. Iar el, care dorea chiar a și muri pentru Hristos, a voit cu osîrdie calea aceea și a rugat pe fratele său, pe fericitul Metodie, ca pe cel ce știa parte din limba slavonească, să meargă împreună cu dînsul la ascultarea apostolească, ca să lumineze pe cei necredincioși cu lumina sfînteii credințe. Deci, Metodie nu s-a lepădat a merge cu dînsul pentru Hristos și s-au apucat amîndoi de călătorie, ca unul prin binecuvîntatele cuvinte, iar celălalt cu rugăciunea cea primită de la Dumnezeu să poată mîntui sufletele cele pierdute, ajutîndu-le lor dumnezeiescul dar. Ajungînd la cetatea Hersonului, care se mărginește cu cozarii, a zăbovit acolo multă vreme, pînă ce a învățat bine limba slavonească. Tot acolo s-au deprins și cu limba evreiască, aducînd la Sfînta Credință și la Botez pe un samarinean cu fiul lui.

Auzind de moaștele Sfântului sfințit Mucenic Clement, papă al Romei, cum că zac în mare, a îndemnat pe episcopul Hersonului spre căutarea

acelor cinstite moaște, pentru care se povestește astfel: cînd Sfîntul Clement a fost surghiunit de la Roma la Herson, mult popor s-a întors la Hristos. Avhidian, ighemonul, din porunca cezarului Traian, l-a înecat în mare, legîndu-i de grumaz o ancoră de fier, ca să nu poată afla creștinii trupul lui; iar credincioșii stăteau pe mal, tînguindu-se și privind la înecarea sfîntului. După aceasta, doi ucenici ai lui mai credincioși, Corneliu și Fib, au grăit către creștini: "Să ne rugăm cu un suflet ca Domnul să ne arate cinstitul trup al mucenicului".

Rugîndu-se către Dumnezeu poporul creștinesc, s-a depărtat marea în sînurile sale ca la trei stadii, iar poporul a aflat o cămară de marmură în chip de biserică făcută de Dumnezeu, și acolo zăcea trupul sfîntului, iar ancora cu care îl înecase zăcea aproape de dînsul. Deci, voind credincioșii să ia de acolo acel cinstit trup, s-a făcut descoperire ucenicilor lui, cei pomeniți mai înainte, ca să lase să stea acolo trupul sfîntului, deoarece în tot anul la pomenirea lui se va depărta tot așa marea pînă la șapte zile, dînd cale celor ce vor voi să meargă la închinăciune. Și s-a făcut așa vreme de șapte sute de ani, de la împărăția lui Traian pînă la împărăția lui Nichifor, împăratul grecesc. Apoi, pentru păcatele omenești, marea a încetat de a se trage în lături în vremea împărăției lui Nichifor. Și din această pricină era mîhnire între creștini.

Trecînd după aceea mai mult de cincizeci de ani, fericiții frați Constantin și cu Metodie s-au dus la Herson și se sîrguiau pentru aflarea cinstitelor moaște ale Sfîntului Clement, îndemnînd spre aceasta și pe fericitul Gheorghe, episcopul Hersonului. Acesta s-a dus întîi la Constantinopol, la împărat și la patriarh, înștiințîndu-i de aceasta și, primind sfat de la dîșii, a luat de acolo tot clerul bisericii Sfînta Sofia. Apoi, ducîndu-se la Herson, a mers la marginea mării cu acești fericiți învățători, Metodie și Constantin, și cu tot poporul, cu psalmi și cu cîntări, voind să-și cîștige dorința. Dar nu s-a desfăcut apa. Iar după apusul soarelui, a intrat într-o corabie și la miezul nopții a strălucit o lumină din mare și s-a arătat deasupra apei mai întîi capul, iar după aceea toate moaștele Sfîntului Clement; și, luîndu-le, le-au pus în corabie și, ducîndu-le în cetate cu cinste, le-au pus în biserica Sfinților Apostoli, din care fericiții Constantin și Metodie, luînd o pîrticică oarecare, au purtat-o la dîșii totdeauna, pînă ce au dus-o la Roma.

După aceasta s-a dus la cozari, unde a fost primit cu cinste de boierul Cagan Cozarnicul, căci avea către Cagan scrisoare de la împăratul grecilor. Acolo fericitul Constantin a avut prilej să vorbească mult cu iudeii și cu saracinii; căci dînsul avea mai multă învățătură decît Metodie, care nu-și petrecuse anii tinereților în învățătură, ci s-a

îndeletnicit cu puterea de voievod pe care o avea și cu lucrurile poporului, mai mult decît cu citirea cărților. Iar Constantin s-a ocupat din tinerețe cu învățătura și cu încercarea înțelepciunii, fiind foarte iscusit în dumnezeiasca Scriptură, puternic în cuvinte și gata să dea răspuns la orice întrebare.

Deci, Constantin pentru toate se întreba cu necredincioșii, iar Metodie ajuta lui Constantin cu rugăciunea sa cea plăcută lui Dumnezeu. Unul din cozari a zis către dînsul: "Voi, grecii, aveți obiceiul rău, pentru că puneți la voi pe un împărat în locul altuia dintr-alt neam, iar nu din neam împărătesc, precum acum ați pus împărat, după Nichifor, pe Mihail Curopalatul, care a fost unul din boieri. Apoi, lepădîndu-l pe acela, ați pus pe Leon Armeanul, care a fost din neam prost. Și, ucigîndu-l și pe acela, ați pus pe Mihail Travlul, care era de neam din Amoreea. Pe cînd la noi nu este așa, deoarece avem singuri cogani din ai noștri, (sau împărați) adică din casa și din neamul coganilor, și nu împărătește cineva într-alt chip, de nu va fi din seminția împărătească. Iar fericitul Constantin a răspuns la aceasta cu cuvinte scurte: "Rău a făcut oare Dumnezeu cînd a lepădat pe neplăcutul Lui împărat, Saul, iar pe David, bărbatul cel după inima Sa, l-a adus de la turmele dobitoacelor?" Auzind acestea cozarul, a tăcut.

După aceea a zis iarăși cozarul: "Voi țineți cărțile în mâini, spuneți pilde dintr-însele; iar noi nu facem așa, ci grăim din gusturile noastre toată înțelepciunea, nemîndrindu-ne în scripturi precum vă mîndriți voi, că avem înăuntru înțelepciunea, ca și cum ar fi înghițită în noi". Grăit-a Constantin: "De ai întîmpina vreun om gol, care ar zice: Am multe haine, aur și averi! Oare l-ai crede, văzîndu-l gol și neavînd nimic în mâini?" Cozarul răspunse: "Ba nu, că dacă ar fi avut ceva n-ar fi umblat gol". Grăit-a Constantin: "Dacă tu ai înghițit toată înțelepciunea, precum te lauzi, atunci spune-mi cîte neamuri au trecut de la Adam și de la Moise și care neam și în care parte a pămîntului și-au avut stăpînirea lor". Și cozarul, neputînd să răspundă la această întrebare, a tăcut.

Iar Constantin a spus mai departe: "Deci, prietene, nici eu nu te cred că ai fi înghițit toată înțelepciunea și ai fi înțelept fără de cărți!" Și cînd era la masă, coganul, luînd un pahar, a zis: "Să bem în numele unui Dumnezeu, Care a făcut toată făptura". Iar Constantin, filosoful cel creștin, luînd un pahar a zis: "Voi bea în numele Unui Dumnezeu și al Cuvîntului Lui, prin Care cerul s-a întărit și al Duhului cel de viață făcător, prin care se ține împreună toată puterea făpturii celei zidite". Zis-a Cagan: "De asemenea, ținem la Dumnezeul Cel ce a zidit toată făptura; decît numai întru

aceasta ne deosebim, că voi slăviți Treimea, iar noi slăvim pe unul Dumnezeu, precum învață și cărțile evreiești". Grăit-a filosoful: "Dacă vă învățați din cărțile evreiești a cunoaște pe Unul Dumnezeu, apoi din aceleași cărți o să cunoașteți și pe Sfânta Treime, deoarece cărțile evreiești propovăduiesc în proorocii, pe Cuvîntul și pe Duhul, precum zice proorocul și împăratul David: *Cu Cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui toată puterea lor.*

Iată, aici se văd arătate trei într-o Unime: Domnul, Cuvîntul Lui și Duhul. Domnul este Dumnezeu-Tatăl, Cuvîntul este Dumnezeu-Fiul, iar Duhul gurii Domnului este Dumnezeu-Duhul Sfînt; însă, precum nu sînt trei Domni, ci Unul Domnul împreună cu Cuvîntul și cu Duhul Său, tot așa nu sînt trei Dumnezei într-o dumnezeire, ci Unul este Dumnezeu cîstit; deci, socotește de aici, dacă cineva, făcîndu-ți ție cinste, nu ți-ar cinsti cuvîntul tău și duhul gurii tale, ci le-ar avea pe acelea în trecere cu vederea fără de cinste, iar altul pe toate aceste trei, adică pe tine, pe cuvîntul tău și pe duhul gurii tale, le-ar avea într-o cinste, apoi care dintre amîndouă ar fi adevărat cîstitor al feței tale cele împărătești?" Iar el a răspuns: "Cel ce are toate aceste trei întocmai întru cinste".

Filosoful a răspuns: "Deci, și noi sîntem cinstitori de Dumnezeu, mai adevărați și mai buni decît voi, cei ce cinstesc pe Sfînta Treime, întocmai ca pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh. La aceasta ne-am învățat din cărțile proorocești, căci și Sfîntul Prooroc Isaia aduce înlăuntru pe Dumnezeul-Fiul, zicînd: "Ascultă-mă pe mine, Iacove și Israele, pe care eu te chem; eu sînt cel întîi și eu sînt în veci. Și acum Domnul m-a trimis pe mine și Duhul Lui". Acest cuvînt al Sfintei Scripturi, l-au arătat luminat părinții noștri cei de demult. Căci cine este Cel trimis, dacă nu Fiul? Și de cine este trimis, dacă nu de Tatăl și de Sfîntul Duh al Tatălui?"

Printre cei ce stăteau înaintea lui Cagan, erau o mulțime de iudei; aceia au zis către fericitul Constantin: "Filosof al creștinilor, spune nouă, cum poate parte femeiască să încapă în pîntece pe Dumnezeu, spre Care nu este cu putință a căuta, nicidecum să-L nască?" Filosoful, arătînd cu degetul spre Cagan și spre sfetnicul lui dintîi, a grăit: "Dacă cineva ar fi zis, că acest întîi sfetnic nu poate să primească în casa sa pe Cagan și să-l ospăteze, iar cel mai de pe urmă rob al lui poate să-l primească și să-l ospăteze, cum să-l numesc pe acela ce a grăit așa, nebun sau cuminte?" Iar iudeii au zis: "Foarte nebun este unul ca acela".

Filosoful i-a întrebat iarăși pe ei: "Ce este mai cinstit sub cer dintre toate făpturile cele văzute?" Zis-au iudeii: "Omul este cel mai cinstit decât toată zidirea văzută, de vreme ce are suflet înțelegător și este zidit după chipul lui Dumnezeu". Atunci filosoful a zis: "Neînțelegători sînt aceia care grăiesc că este lucru cu neputință ca în pîntecele firii omenești să încapă Dumnezeu, pe care în rugul lui Moise Îl știu încăput. Dar rugul, fiind făptură neînsuflețită și nesimțitoare, oare este mai cinstită decât făptura cea simțitoare și înțelegătoare, care este cinstită cu sufletul după asemănarea lui Dumnezeu? În vifor, în nor, în fum și în foc încăpea Dumnezeu, cînd se arăta lui Iov, lui Moise și lui Ilie. Lucrul acesta este de mirare, că în făptura cea mai cinstită și însuflețită a încăput Hristos, vrînd să se arate pe pămînt, cu oamenii să petreacă și să-i tămăduiască de rănila morții, care s-au pricinuit neamului omenesc prin păcatul lui Adam. Căci pentru o zidire mai cinstită ca aceasta a neamului omenesc, care căzuse în stricăciunea păcatului și a morții, de la cine putea să se dea tămăduire și înnoire, dacă nu de la Însuși Făcătorul? Răspunde-mi, au nu a zis David mai înainte: Trimis-a Cuvîntul Său și i-a vindecat pe ei? Căci Cuvîntul Tatălui, adică Fiul, venind, a vindecat firea omenească. Și cum acest Cuvînt al Tatălui ar fi putut să vindece pe om, dacă nu s-ar

fi lipit ca un plasture de om, prin unirea cu întruparea Lui? Oare vreun doctor, vrînd să tămăduiască vreun om rănit, nu lipește plasturele de omul cel bolnav și nu de lemn sau de piatră?

Deci și Dumnezeu a lipit pe Cuvîntul Său Cel Unul Născut, nu de lemn - deși în rugul cel dintre copaci a fost văzut nears -, nici de piatră -, deși în munții cei de piatră ai Sinaiului și în Horeb a fost văzut de Moise și Ilie -, dar l-a lipit ca pe un plasture tămăduitor, de omul cel cuprins de durerea păcatului celui de moarte și l-a împreunat tare, binevoind a Se sălășlui prin lucrarea Duhului Său cel Sfînt în pîntecele cel curat și fecioresc, iar a se întrupa și a se naște dintr-o femeie oarecare. După cum a zis mai înainte Isaia: *"Iată, fecioara va zămisli în pîntece și va naște Fiu și vor chema numele Lui, Emanuel, care se tâlcuiește cu noi este Dumnezeu.* Proorocul acesta povestește că Dumnezeu-Fiul S-a născut pe pămînt din Fecioară curată și nemăritată.

Cum că era de trebuință ca Dumnezeu să Se sălășluiască în ea, pentru mîntuirea noastră, aduceți-vă aminte că Ahila, rabinul vostru, zice că este scris în cărțile voastre, că Moise, întinzîndu-și mîinile în muntele cel pietros și în glasul trîmbiței, a zis în rugăciunea sa către Dumnezeu: "Nu te mai arăta nouă, Doamne, ci sălășluiește-Te în pîntecele

noastre, ridicînd păcatele noastre". Deci, dacă Moise ruga pe Dumnezeu, ca să se sălăsluiască în pîntecele noastre, apoi pentru ce vă împotriviți voi nouă, celor ce mărturisim aceasta? Căci Dumnezeu S-a sălăsluit în pîntece femeiesc și s-a născut nu din femeie simplă, ci dintr-o Fecioară curată, fără de prihană și neispită de nuntă. El se sălăsluiește în pîntecele noastre, cînd noi, creștinii, ne împărtășim cu Hristos, întru jertfa cea de Taină. Deci, acum s-a împlinit acea rugăciune de demult a lui Moise, care este scrisă în cărțile voastre; și, după mărturia rabinului vostru, Ahila, s-a sălăsluit în pîntecele noastre, ridicînd păcatele noastre".

Sfîrșindu-se prînzul, toți s-au risipit hotărîndu-le ziua în care iarăși avea să vorbească despre toate acestea. Sosind ziua aceea, s-au adunat, iar Cagan a șezut la locul său și a poruncit lui Constantin și lui Metodie, dascălii cei creștini, să șadă; și au zis către dînșii iudeii: "Spuneți-ne nouă, care lege a dat-o Dumnezeu mai întîi: legea lui Moise, sau legea pe care o țineți voi, creștinii?"

Iar fericitul Constantin filosoful, a zis împotriva răspunsului lor: "Oare pentru aceea ați întrebat despre lege, care este mai întîi, ca să puteți zice, că cea dintîi este mai bună?" Iudeii au răspuns: "Cu adevărat pentru aceea, căci în tot chipul se cade,

ca să ne supunem legii celei dintîi, de vreme ce legea dintîi va să fie mai mare și mai bună". Zis-a filosoful: "Dacă voiți să țineți legea cea dintîi, apoi abăteți-vă de la deșarta tăiere împrejur". Zis-au iudeii: "Pentru ce grăiești așa?" Zis-a filosoful: "Spuneți cu adevărat, în tăierea împrejur este dată legea cea dintîi sau nu?" Răspuns-au iudeii: "Ni se pare că în tăierea împrejur". Filosoful a zis: "Au nu lui Noe i-a dat Dumnezeu mai întîi legea de tăiere împrejur, după porunca care s-a făcut în rai lui Adam și după căderea aceluia? Pentru că a pus așezămînt lui Noe, ca să nu se verse sîngele omenesc; iar cel ce varsă sîngele fratelui său, să primească pedeapsă, ca sîngele lui să se verse în locul sîngelui vărsat de mîinile aceluia. Asemenea a dat așezămînt și de mîncarea verdețurilor pentru fiare, pentru dobitoace, pentru păsări și pentru pește. Și a zis către Noe: Iată, Eu pun așezămîntul Meu vouă și seminției voastre după voi". Zis-au iudeii: "Așezămîntul nu este lege, pentru că Dumnezeu n-a zis lui Noe, legea Mea, ci vă pun vouă așezămîntul Meu; iar noi ne ținem de lege". Zis-a filosoful: "Dar tăierea împrejur cum o țineți, oare ca pe o lege sau alt fel?"

Aceia au zis: "O ținem ca pe o lege". Zis-a filosoful: "Dar Dumnezeu n-a numit lege tăierea împrejur, ci numai așezămînt, pentru că a grăit către Avraam: "Așezămîntul Meu să-l păzești tu și seminția ta

după tine în neamuri, ca să se taie împrejur toată partea bărbătească, și va fi semn de așezămînt între Mine și voi". Și iarăși: "Va fi așezămîntul Meu pe trupurile voastre, întru așeză-mînt veșnic".

Iată, vedeți că niciodată n-a numit lege tăierea împrejur, ci numai așezămînt. Deci, veți lepăda tăierea împrejur, ca pe ceea ce nu este lege. Dacă așezămîntul tăierii împrejur îl aveți ca pe o lege, apoi și așezămîntul dat lui Noe sînteți datori să-l aveți ca pe o lege și să-l numiți cea dintîi lege, pe care Dumnezeu a dat-o neamului cel izgonit din rai și celui păzit de potopul apelor". Zis-au iudeii: "Ba nu, ci legea cea dată lui Moise este lege și de aceea noi ne ținem".

Grăit-a filosoful: "Deci, așezămîntul dat lui Noe nu este lege, ci numai așezămînt; de vreme ce nu l-a numit Dumnezeu lege, ci așezămînt. Apoi și legea cea dată prin Moise nu este lege, deoarece Același Dumnezeu, în capitolul unsprezece al Proorocului Ieremia, nu o numește lege, ci numai așezămînt, pentru că așa scrie acolo: Ascultați cuvintele acestui așezămînt, pe care Domnul Dumnezeu le grăiește lui Israel: *Blestemat este bărbatul, cel ce nu ascultă cuvintele acestui așezămînt, pe care l-am poruncit părinților voștri, în ziua în care i-am scos din pămîntul Egiptului*. Dacă acel așezămînt vă este lege, atunci și așezămîntul dat lui Noe este cu

adevărat lege; iar legea cea dintâi care este dată mai înainte de tăierea împrejur, de care voiți și acum a vă ține, ca de cea dintâi, neascultînd de celelalte legi, care s-au pus după ea, a lui Avraam și a lui Moise; de vreme ce singuri ați zis mai întîi, că legea cea dintâi este mai bună, și aceleia se cuvine a vă supune".

Iudeii, abătîndu-se de la aceasta la alta, au zis: "Cîți s-au ținut de legea lui Moise, toți au plăcut lui Dumnezeu; și noi, ținîndu-ne de ea, nădăjduim ca să fim asemenea plăcuți lui Dumnezeu. Iar voi, aflîndu-vă singuri altă lege vouă, vă țineți de a voastră; iar legea cea bună a lui Dumnezeu o călcați".

Răspuns-a filosoful: "Bine, așa facem. Că și Avraam, de n-ar fi primit tăierea împrejur, ci s-ar fi ținut numai de așezămîntul lui Noe, apoi nu s-ar fi numit prieten al lui Dumnezeu. Asemenea și Moise, după Avraam, a scris altă lege, neîndestulîndu-se cu legile de mai înainte, a lui Noe și a lui Avraam; deci, și noi facem după chip aceasta. Însă, precum aceia, unul după altul, nu leapădă legile de mai înainte, pentru că nici Avraam n-a lepădat pe a lui Noe, nici Moise n-a defăimat pe amîndouă; ci, împlinind neajunsurile, prin voia cea desăvîrșită a Domnului, prin scrieri de legi mai pe larg, astfel ca porunca Domnului să

fie întreită; tot așa nici noi nu lepădăm nimic din așezămîntul cel vechi, care s-a scris pe lespezi prin Moise; ci ținem toate acelea, adică a ști pe Unul Dumnezeu, Ziditorul a toată făptura; a nu ucide, a nu fura și celelalte. Lepă-dăm pe acelea care nu sînt scrise pe lespezile lui Moise și care sînt cu totul de lepădat, precum tăierea împrejur, aducerea jertfelor celor necuvîntătoare și altele de felul acesta, care au fost umbre ale legii celei noi și care era să fie după acestea. După ce a venit, am lepădat pe cele vechi; căci ce trebuință era să păzim umbra, avînd lucrul singur în mîini".

Zis-au iudeii: "Dacă acele rînduieli și așezăminte, precum grăiești tu în legea noastră cea veche, afară de tablele lui Moise, ar fi fost umbră și închipuire a legii voastre celei noi, apoi ar fi știut scriitorii cei vechi de lege, despre legea voastră cea nouă, care era să fie după aceea, că înseamnă umbra și chipul, fața Aceluia, pe Care L-ar fi așteptat să-L vadă cu ochii, de vreme ce nu așteaptă legea voastră. Deci, rînduielile și așezămintele legii noastre cele vechi, afară de tablele lui Moise, nu sînt închipuiri și umbre, ci singur adevăr, pe care și vouă asemenea vi se cade a le păzi, precum noi păzim pe cele scrise în tablele lui Moise ca pe un adevăr".

Grăit-a filosoful împotriva acestora: Dacă scriitorii de lege cei de demult, în așezămîntul cel vechi, n-ar fi știut de aceea, cum că după dînsii era să se așeze Legea cea nouă și nu ar fi așteptat-o pe ea, apoi aș fi zis vouă așa: Cînd întru început, precum am zis mai înainte, Dumnezeu a dat așezămîntul Său lui Noe, oare i-a spus lui că are să dea și altă lege lui Avraam, plăcutul Său, cel ce era să fie după dînsul? Cu adevărat nu i-a spus, ci a întărit așezămîntul Său cel dintîi, ca să-i fie lui veșnic în neamuri. Asemenea și lui Avraam, dîndu-i așezămîntul, oare i-a spus lui că mai pe urmă îi va da altă lege și lui Moise întru a sa vreme? Însă pentru așezămîntul cel nou, cu adevărat a făcut știre prin sfinții Săi prooroci. Ascultați pe Ieremia ce zice: "Iată, vor veni zile, zice Domnul, și voi pune așezămînt nou casei lui Israel și casei lui Iuda, nu după așezămîntul pe care l-am așezat părinților lor, în ziua în care, luîndu-i pe dînsii de mînă, i-am scos din pămîntul Egiptului, că aceia n-au petrecut întru așezămîntul Meu, și pentru aceea i-am defăimat pe dînsii".

Iată, vedeți proorocie dovedită, pentru așezămîntul nostru cel nou? Isaia a zis mai înainte pentru dînsul și pentru fața Domnului, grăind: "Nu vă aduceți aminte de cele dintîi și să nu gîndiți de cele vechi. Iată, eu voi face lucruri noi, care acum strălucesc și le veți ști pe ele". Așa au știut

legiuitorii cei vechi de demult, despre legea noastră a darului celui nou, și o aștepta pe aceea, proorocind astfel: "Deci, rînduielile și așezămintele legii voastre celei vechi, au fost umbră și închipuire a Legii noastre celei așteptate, iar nu singur adevărul, și se cade vouă acum a le lepăda pe ele ca pe niște netrebnice".

Deci, iudeii, neștiind ce să răspundă împotriva acestora, au zis: "Încă n-a venit vremea arătării lui Mesia în lume". Grăit-a filosoful: "Ce așteptați voi încă mai mult? Iată, stăpînirea împărăției și a domniei voastre a încetat acum, deoarece, după proorocia strămoșului nostru Iacov, trebuia să fie numai pînă la venirea lui Mesia. Ierusalimul s-a risipit, jertfele voastre s-au lepădat și slava Domnului s-a mutat de la voi la alte neamuri, precum de aceasta lămurit a proorocit proorocul Maleahi, grăind: *Nu este voia Mea între voi, zice Atotțiitorul, și jertfe nu voi primi din mîinile voastre. Fiindcă de la răsăritul soarelui și pînă la apus, numele Meu s-a preamărit între neamuri și în tot locul se aduce tămîie și jertfă curată numelui Meu; căci mare este numele Meu între neamuri.*

Zis-au iudeii: "Acestea grăindu-le tu, voiești, precum vedem, ca și pe neamuri să le numești binecuvîntate, precum și noi, care sîntem sămînța lui Avraam, sîntem binecuvîntați". Răspuns-a

Constantin: "Întru sămînța lui Avraam, noi, neamurile, ne binecu-vîntăm ca și întru Mesia, Cel ce a ieșit din rădăcina lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov, a lui Iesei și a lui David; pentru că a zis Dumnezeu către Avraam: *Se vor binecuvînta întru tine, toate semințiile pămîntului; și către Isaac: Se vor binecuvînta întru seminția ta toate neamurile pămîntului.* Asemenea a zis către Iacov și David: *Se vor binecuvînta în el toate semințiile pămîntului și toate neamurile Îl vor ferici pe El.* Că precum pentru seminția lui Avraam, așa și pentru neamuri avea să vină Mesia. Pentru că Iacov a grăit oarecînd binecuvîntînd pe Iuda: *Nu va lipsi Domn din Iuda și povățuitor din coapsele lui, pînă ce vor veni cele păstrate lui.* Și iarăși Proorocul Zaharia, vestind fiicei Sionului - adică Ierusalimului - venirea Împăratului cel blînd, șezînd pe asin, mînzul asinei, zice: *Va pierde căruțele din Efreim și caii din Ierusalim; va pierde arcurile de război și va zice pace neamurilor.*

Iată, vedeți, că nu numai pentru voi, iudeii, ci și pentru neamuri a venit Mesia? Și mi se pare că a venit mai mult pentru neamuri, decît pentru voi. Căci voi nu L-ați primit, iar neamurile L-au primit. Voi L-ați ucis, iar neamurile au crezut într-Însul. Voi v-ați lepădat de El, iar neamurile L-au iubit. Drept aceea și El v-a lepădat pe voi; iar neamurile le-a ales și Se preamărește într-însele. Iar cum că,

cu adevărat a venit așteptarea lui Mesia, să vă încredințați de la Sfântul Prooroc Daniil. Pentru că acest prooroc, fiind în Babilon, în întâiul an al împărăției lui Darie, i s-a arătat îngerul Domnului, Gavriil. Din acea vreme, în care i s-a arătat, a numărat pînă la venirea lui Mesia în lume, șapte săptămîni, iar fiecare săptămînă cuprinde cîte șaptezeci de ani; iar anii cei adunați al tuturor săptămînilor, fac patru sute nouăzeci de ani, precum numără și talmudul vostru. Iar cît de multă vreme anii aceia acum au trecut, singuri socotiți, au doar nu veți afla mai mult de opt sute de ani trecuți, după săvîrșirea săptămînilor celor spuse lui Daniil de înger? Însă, vă întreb pe voi: care împărăție o socotiți voi că este de fier, pe care Daniil a tîlcuit-o la trupul cel mare, văzut în vis de Nabucodonosor?"

Zis-au iudeii: "Împărăția mare, Romană, este împărăția cea de fier". Iarăși i-au întreat pe dînșii filosoful: "Dar care este piatra cea tăiată din munte, fără mîna omenească, care a sfărîmat trupul cel văzut?" Au răspuns: "Piatra este Mesia". Filosoful a zis: "Oare nu vedeți adevărul, că împărăția Romană, care sluja idolilor, acum a trecut de cînd a venit în lume Mesia, iar în locul împărăției Romei, cele închinătoare de idoli, a ridicat Dumnezeuul cerului altă împărăție creștină, nerisipită în veci, așa numită cu nume nou, după

proorocia Sfântului Isaia. Căci Isaia către voi oarecînd a grăit: "Va rămîne numele vostru spre săturarea celor aleși și pe voi vă va ucide Domnul; iar întru cei ce slujesc Lui, se va chema nume nou, care se va binecuvînta pe pămînt, pentru că vor binecuvînta pe Dumnezeu Cel adevărat".

Zis-au iudeii: "Noi sîntem sămînța cea binecuvîntată din Sim, binecuvîntată de părintele nostru Noe, iar voi nu sînteți binecuvîntați".

Răspuns-a lor filosoful: "Binecuvîntarea cea dată de Noe lui Sim, nu este nimic altceva, fără numai preamărirea lui Dumnezeu, pentru că a zis: *Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeu lui Sim*. Deci, Domnul Dumnezeu este binecuvîntat prin gura lui Noe, pentru Sim cel îmbunătățit, iar din binecuvîntarea aceluia nimic nu s-a ales la voi. Către Iafet, din care sîntem noi, a zis Noe: "Să înmulțească pe Iafet și să se sălășluiască în locașurile lui Sim". Singuri vedeți lățimea creștinătății, cu darul lui Dumnezeu, iar pe voi, împruținați; și unde ați locuit voi în Ierusalim, acolo se binecuvîntează și se preamărește acum de creștini numele Domnului nostru Iisus Hristos.

Această întrebare a fericitului Constantin filosoful, despre credința creștinească, pe care a avut-o cu iudeii, a ținut multă vreme, pentru că a zăbovit mult la cozari, împreună cu fratele său, ieșind în

toate zilele și întrebându-se cu necredincioșii iudei înaintea lui Cagan. După aceea, fericitul Metodie, fratele lui, învățătorul cel slavonesc, le-a alcătuit în opt cuvinte, iar aici s-au pomenit puține din cele multe. Ei au avut discuții nu numai cu iudeii, ci și cu saracinii - adică cu turcii - și pe toți i-au biruit cu darul Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce a făgăduit să dea gură și înțelepciune robilor Săi, cărora nu vor putea să se împotrivescă sau să răspundă toți cei ce se vor pune împotriva. Atunci Cagan, domnul cozarilor, și boierii lui, au crezut în Hristos și mulțime din popor a luat Sfântul Botez, însă nu toți, ci numai o parte dintre ei.

După aceea, cuvioșii dascăli, Constantin și Metodie, sădind bine sfânta credință între cozari, au voit să se întoarcă întru ale lor, lăsând cozarilor, în locul lor, pe preoții cei ce veniseră de la Herson. Deci, Cagan a scris împăratului grecesc, mulțumindu-i și zicînd: "Pe niște bărbați ca aceștia învățați ne-ai trimis nouă, stăpîne, care lămurit ne-au încredințat și ne-au învățat pe noi adevărată credință creștinească. Deci, luminîndu-ne noi prin Sfântul Botez, am poruncit întru stăpînirea noastră, ca tot cel ce va voi să vină și să se boteze, nădăjduind că tot pămîntul nostru va veni întru creștineasca săvîrșire; deci sîntem prieteni ai împărăției tale și gata la slujba ta, ori unde vei avea trebuință".

După aceea, Cagan, eliberînd pe fericiții învățători Constantin și Metodie, le-a dat lor multe daruri, dar ei n-au primit darurile, zicînd: "Dă-ne nouă robi grecești cîți ai aici; pentru că aceia ne sînt nouă mai de folos decît toate darurile. Și au adunat din cei robiți ca două sute și i-au dat lor, și s-au dus în cale, bucurîndu-se și mulțumind lui Dumnezeu.

Mergînd ei împreună cu robii cei eliberați prin locuri pustii și fără de apă, toți slăbeau de sete, fiindcă nu aveau apă. Deci, aflînd un iezer sărat, din care se lua sare, nu puteau să guste acea apă, deoarece din cauza sărăturii, era amară ca fierrea. Deci, împrăștiindu-se toți prin pustie ca să caute apă dulce, Constantin a zis către fratele său, Metodie: "Nu pot să rabd mai mult setea, deci, scoate apă de aceasta și cred că Cel ce a prefăcut evreilor oarecînd apa cea amară întru dulceață, Acela și nouă, celor însetați, ne va îndulci amărăciunea apei acesteia. Și după ce a scos-o și a gustat-o, a aflat-o pe ea dulce ca mierea și rece ca în vreme de iarnă; și, bînd toți, s-au răcorit și au preamărit pe Dumnezeu.

Sosind ei la Herson, pe cînd ședea cu episcopul seara la masă, după masă, Constantin a zis către episcop: "Să-mi faci mie rugăciune, stăpîne, și să mă binecuvintezi pe mine, precum Tatăl

binecuvintează pe Fiul Său cu binecuvîntarea cea mai de pe urmă". Cei ce auzeau aceasta, credeau că a doua zi dimineață, Constantin voiește să se ducă de la Herson în calea sa; iar el a spus-o deosebit la unii, cum că episcopul ne lasă, pentru că dimineață se va duce către Dumnezeu, și așa a fost, că a doua zi episcopul a murit.

Ei, ducîndu-se la Constantinopol, au fost primiți cu multă cinste și cu bucurie de împărat, de patriarh și de tot soborul ca apostoli ai lui Hristos, cei ce au propovăduit la neamuri, și voiau ca să-i ridice la treapta arhierească, iar ei se lepădau foarte mult de o vrednicie ca aceea. Deci, pe Metodie l-au silit să fie egumen în mănăstirea ce se numea Polidron, iar Constantin petrecea lângă biserica Sfinților Apostoli.

După aceasta, ceilalți domni ai limbii slavonești, Rostislav și Sviatopolc ai Moraviei, și alții care primiseră în parte creștineasca credință, însă, neînțelegînd încă tainele ei și, auzind cum s-a luminat țara cozarilor prin învățătura a doi dascăli ce veniseră de la greci, au trimis soli la Constantinopol, la împăratul Mihail, zicînd: "Poporul nostru s-a lepădat de închinarea idolească și dorește să țină legea creștinească, însă nu avem un învățător care să ne arate desăvîrșit sfînta credință și care ne-ar povățui, prin limba

noastră, la legea cea dreptcredincioasă. Deci, ne rugăm ție, stăpîne, îngri-jește-te de mîntuirea noastră și ne trimite un episcop și învățător ca să ne învețe, pentru că de la voi iese legea cea bună în toate țările. Atunci împăratul, sfătuindu-se cu patriarhul și cu tot sfințitul sobor, a chemat pe fericitul Constantin și pe Metodie și i-a rugat să se ducă în părțile slavonești, ca să învețe, precum fusese și la cozari, silind pe Sfîntul Constantin să ia vrednicia arhierască, deși nu voia.

Iar el, mai întîi a postit patruzeci de zile și, ajutîndu-i darul Sfîntului Duh, a învățat alfabetul slavonesc, care avea în sine treizeci și opt de slove, ca să poată tălmăci cărțile din limba grecească în limba slavonească; la care lucru, cu ajutorul lui Dumnezeu, îi ajuta lui și fericitul Metodie. Întîi a început a tălmăci Sfînta Evanghelie de la Ioan: *La început era cuvîntul...* și celelalte. Și aceasta a arătat-o împăratului și patriarhului și la tot soborul și toți au preamărit pe Dumnezeu cu bucurie. Apoi au pornit la cale, avînd cu îndestulare toate cele de trebuință din dările împărătești.

Ajungînd în părțile slavonești, pretutindeni au fost primiți cu cinste de boieri și de tot poporul, dar mai ales în Moravia, de domnul Rostislav, unde, îndată a poruncit să adune mulți copii și să-i

învețe pe ei alfabetul și cărțile cele tâlcuite din nou: Ceaslovul, Psaltirea și altele. Acolo au zăbovit patru ani și mai mult, luminînd și întărind în dreapta credință toate părțile slavonești. Ei, apoi, au tălmăcit toate cărțile trebuincioase spre rînduiala bisericească, din limba grecească în cea slavonă, precum Evanghelia, Apostolul, Liturghia și celelalte. Și au început a săvîrși în limba slavonă dumnezeiasca Liturghie și toată cîntarea bisericească.

Auzind despre aceasta mulți arhierei și preoți, dar mai ales cei de la Apus, din limba latinească, au început a cîrti, că săvîrșesc Sfînta Liturghie într-o limbă străină, din nou luminată. Pentru că ziceau că se cade să se săvîrșească dumnezeiasca Liturghie numai în trei limbi, în care a fost scris titlul cel de pe Cruce: evreiește, grecește și latinește. Însă sfinții învățători slavoni au răspuns unora ca aceia: *Dumnezeu plouă și răsare soarele peste toți*. Iar David zice: *Toată suflarea să laude pe Domnul*. Și iarăși: *Strigați Domnului tot pămîntul, cîntați Domnului cîntare nouă..*, deoarece a venit Domnul ca să mîntuiască toate neamurile. Deci, toate neamurile, în graiul limbii lor, să binecuvinteze pe Domnul".

Auzind Nicolae, papa Romei celei vechi, despre dînșii, le-a scris, chemîndu-i cu dragoste la Roma.

Ei s-au supus dorinței lui și au mers la dînsul, dar pînă să ajungă la Roma, papa Nicolae a murit. În locul lui a venit Adrian, dar și acela a fost bucuros de dînșii, pentru că, auzind că se apropie de cetatea Romei și încă purtînd cu ei o oarecare pîrticică din moaștele Sfîntului Sfințitului Mucenic Clement, Papa Romei - precum s-a zis mai sus - i-a întîmpinat cu cinste și a fericit ostenelile lor cele asemenea cu ale apostolilor. Deci, făcîndu-le primire deosebită, le-a dat odihnă, apoi, lăudînd tălmăcirea cărților în limba slavonească și aprobînd Liturghia făcută în limba slavonă, a pus anatema asupra potrivnicilor, celor ce ar îndrăzni a cleveti și a huli citirea, cîntarea și Liturghia slavonească. Și săvîrșeau în mijlocul Romei, acești sfinți învățători împreună cu Metodie și Constantin, Sfînta Liturghie în slavonește, întru slava lui Hristos Dumnezeu, Cel propovăduit și slăvit în toate neamurile.

Zăbovind ei în Roma, Sfîntul Constantin s-a îmbolnăvit și a luat cunoștință în vedenie de la Dumnezeu despre sfîrșitul său. Pentru aceea s-a veselit cu duhul toată ziua aceea, cîntînd aceasta: *De cei ce mi-au zis mie, în curțile Domnului, veselitu-mi-s-a duhul, împreună mi s-a bucurat inima.* Deci, a doua zi a luat pe sine sfînta schimă și a fost numit Chiril. Apoi, zăcînd în boală cincizeci de zile, a încredințat episcopia sa fratelui

său, Metodie, și și-a dat duhul său Domnului, fiind îngropat cu slavă în biserica Sfântului Clement, în care a fost pusă și părticica sfintelor moaște ale lui Clement, cea adusă de el.

După sfârșitul Sfântului Chiril, a fost pus ca episcop al Moraviei Cuviosul Metodie, și, ducându-se la scaunul său, care era în cetatea Panoniei, la locul Sfântului Apostol Andronic, ucenicul și rudenia lui Pavel, care a fost acolo altădată episcop și căruia, urmându-i Metodie, ca arhiereu și învățător a arătat multe nevoițe și osteneli, lărgind sfânta credință și discutând cu evreii și cu ereticii, biruind pe cei potrivnici cu cuvintele și cu facerile de minuni, răbdând primejdii și izgoniri. El a tălmăcit multe cărți din limba greacă în cea slavonă și, îndreptându-și bine păstoria mulți ani, a trecut către Domnul, Căruia I-a slujit apostolește cu osîrdie, împreună cu fratele său, Sfântul Chiril, și amîndoi stau împreună în viața veșnică, slăvindu-L pe El cu toți sfinții, în vecii cei nesfârșiți. Amin.

